
EDITORIAL

BOŽENA BEDNAŘÍKOVÁ

Nové číslo časopisu *Bohemica Olomucensia (Linguistica)* přináší, tak jako i v letech minulých, témata na první pohled různorodá. Při pokusu najít něco společného je však možno povšimnout si jedné zásadní věci. Současná lingvistika tenduje k deskriptivnosti, to jest k popisu věcí „tak, jak jsou“, opírajíc se přitom o data a jejich pozorování. V mnohém se tak může podobat vědám přírodním, protože pro svá tvrzení hledá oporu v korpusech. Může jít o korpusy pilně budované Ústavem Českého národního korpusu FF UK či o lexikální databáze vznikající péčí Ústavu pro jazyk český AV ČR, ale i o sběr a zpracování dat vzniklých excerpací vlastní. Na základě pozorování a kvalitativních analýz jsou pak formulovány případné hypotézy, na základě kvantitativního zpracování a statistik mohou být teoretické postuláty empiricky verifikovány, či naopak vyvráceny.

Tzv. korpusovou lingvistiku zastupují v našem souboru studií hned dva příspěvky. Jde o článek Evy Novákové, jež s pomocí funkčně kontrastivní analýzy jazykového materiálu vytěženého z paralelního korpusu *InterCorp* srovnává formu i funkci jazykových výrazů pro vyjádření zdvořilostních strategií v češtině a angličtině. Snaží se tak dokázat užitečnost korpusových dat ve výzkumu tzv. zdvořilosti. Druhý příspěvek, a to studie Ondřeje Bláhy, se opírá o neologickou lexikální databázi *Neomat*. Na jejím základě zkoumá jednak produktivitu konjugačního typu s kmenovým formantem *-uje*, zastoupeného vzorem *kupuje*, a jednak, což čtenáře může vskutku zaujmout, frekvenci dubletních tvarů tohoto progresivního konjugačního typu v 1. osobě singuláru a 3. osobě plurálu, jak jsou užívány v publicistických textech. Zde se nepochybně projevuje to, že styl jako objektivní faktor

funguje na způsob katalyzátoru nejen při stylovém hodnocení daných dublet, ale i v pohybu morfologické normy samotné.

Na datech jsou budovány i další příspěvky, ať již statusu synchronního, či diachronního. Synchronní přístup zvolily celkem tři studie. První z nich, zdánlivě lingvodidaktický, od Boženy Bednařikové a Moniky Pitnerové, je publikovaný v angličtině a zkoumá na základě dat excerpovaných dotazníkovou metodou možnost rozpoznat na základě intuice, proč má dané slovo ve větě zrovna ten daný tvar. Jde o záležitost reflexe reality, nebo o tvar vynucený strukturou věty? Další ze synchronních příspěvků se zabývá afázií. Na základě analýzy dat se pokouší verifikovat předpoklad, že osoby s afázií používají gesta záměrně, aby nahradily svůj verbální nedostatek. Tato verifikace, jak ukazuje autor práce Martin Janečka, souzní i s jinými studiemi na dané téma. Poslední ze synchronních příspěvků, text Michaely Kopečkové, přináší taktéž v anglickém znění výsledky výzkumu nadmíru aktuálního, a to výzkumu zaměřeného na mluvní projev televizních moderátorů, konkrétně na užívání rázu v řeči moderátorů jako profesionálních mluvčích. Snaží se přitom odpovědět na otázku, zda případná tendence redukovat ráz před vokály je odvislá od specifického fonologického kontextu.

Rovněž diachronní příspěvek (synchronní však ve smyslu, že sleduje stav daného jevu v určitém období) staví na analýze pečlivě excerpovaných dat. Autorka Jitka Filipová pojednává o užívání majuskulí v rukopisu *Krevní knihy městečka Bojkovic* a odhaluje přitom pozoruhodné souvislosti mezi lexikálním významem a psaním velkých písmen.

Nejen korpusy, budováním jazykových databází a jejich analýzou se zabývají příspěvky aktuálního čísla *Bohemic*. Dva autoři příspěvků nezapomínají ani na významné osobnosti filologie. Předním reprezentantem druhé generace Pražského lingvistického kroužku byl bezpochyby Vladimír Skalička. Vít Boček si všímá Skaličkova pojetí jazykového kontaktu, a to v širším kontextu jeho díla, především ve vztahu ke světově uznávané funkčně strukturální typologické

teorii. Bohumil Fořt zase pojednává o další mimořádné osobnosti, tentokrát o mezinárodně proslulém literárním vědci Lubomíru Doleželovi. Fořtův výklad je věnován Doleželovým raným pracím lingvistickým, jež se staly metodologickým základem jeho pozdějších slavných literárněteoretických děl.

Oddíl Různé tohoto čísla *Bohemic* je složen také z připomínek významných filologických osobností. Tou první je František Kopečný, jehož dosud jen samizdatově zveřejněnou durychvoskou studii edičně připravil Karel Komárek. Tou druhou je Jan Kořenský, jehož lidský i badatelský profil postihla v nekrologu Jindřiška Svobodová, která je i autorkou recenzního příspěvku věnovaného publikaci sestavené k jubileu Olgy Müllerové.